

Motion till riksdagen 2012/13:K236

av **Christer Nylander (FP)**

Maktutredning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en ny bred maktutredning.

Motivering

Det pågår två globala maktförskjutningar just nu. Den ena är horisontell och innebär i praktiken att Europa och USA förlorar makt och inflytande över den globala ekonomin och politiken. Den andra är vertikal på det sättet att nationalstaterna tenderar tappa makt till globala aktörer som WTO, Baselkommittén, G8, G20 etcetera. Även inom länderna pågår nu förändringar som i grunden ändrar om maktförhållanden.

När den europeiska skuldkrisens mer akuta skede blåst över kommer ett antal stora frågor att ta ökat utrymme i den europeiska politiska debatten. Det kommer att handla om bristen på politiskt ledarskap, om EU-fördragets svagheter och finansiella spelregler. Det kommer att handla om USA:s minskade inflytande i världen och den kinesiska diktaturens ökade anspråk. Det kommer åter att handla om vi bäst möter klimathotet med mer frihet eller mindre.

Den på sikt kanske allra mest ödesdigra frågan är den om demokratin verkligen förmår leverera det ledarskap som behövs i en alltmer globaliserad och komplicerad värld. Den pågående skuldkrisen visar i blixtbelysning hur tätt internationellt sammanflätade världens utvecklade länder är. Statsfinanser som vanskötts under många år har tvingat två europeiska länders regeringar att avgå. Det är något av ett ödets ironi att en expertregering fick ta över styret i det land där demokratins idé först såg ljuset. Men problemen är inte isolerade till Grekland. Även i Italien styr experter och i världens största demokrati misslyckas de folkvalda att komma överens i ödesfrågor.

All offentlig makt i Sverige utgår enligt regeringsformen från folket, men hur väger vi framöver av marknadens kortsiktiga krav på snabba besked mot

Fel! Okänt namn på

demokratins behov av tröghet, eftertanke och samtal? Hur påverkar globaliseringen den enskildes makt över sitt eget liv? Hur påverkar den förändrade mediemarknaden den demokratiska processen? Det är frågor som vi kommer att behöva ställa oss oftare framöver.

År 1985 tillsatte dåvarande vice statsminister Ingvar Carlsson en utredning under ledning av statsvetaren Olof Petersson, vars syfte var att fördjupa analysen av makt och inflytande inom olika områden i det svenska samhället. Maktutredningen presenterade 1990 sin slutrapport *Demokrati och makt i Sverige* (SOU 1990:44). Utredningen bidrog, inte minst genom sina delrapporter, till en fördjupad diskussion om makten i Sverige och den enskildes medborgarens möjligheter att påverka sina levnadsvillkor.

Sedan Maktutredningen presenterades har det svenska samhället förändrats radikalt:

- ? Sverige har blivit medlem i Europeiska unionen, internet har vuxit fram, mediernas villkor har ändrats och globaliseringen har tagit fart.
- ? När beslut internationaliseras tenderar beslutsgången bli svårbegriplig, avpolitiserad och anonymiserad. Någon internationell debatt finns i realiteten inte.
- ? I Sverige har valfriheten ökat och den offentliga tjänstesektorn öppnats, vilket ökat individens egenmakt.
- ? Rivna gränser och det digitala genombrottet ökar konsumentmakten.
- ? Papperstidningens ställning försvagas och därmed förändras det mediala landskapet och en plattform för det demokratiska samtalet förändras i grunden.

Detta är bara några förändringar som har förskjutit maktens fördelning i Sverige och den enskildes möjligheter att påverka sin egen situation och samhällets utveckling.

Frågor kring makt och maktens fördelning är en central fråga i en demokrati. Den svenska debatten är alldeles för ofta snävt inriktad på en fråga i taget. Det är som om det bara finns plats för ett enda problem åt gången. Det vore välgörande om diskussionen kunde breddas. Om det offentliga samtalet enbart riktas på dagspolitiken är risken uppenbar att man går miste om de samhällsförändringar som rör sig under ytan.

Det behövs en fördjupad debatt om hur medborgarnas makt över politiken kan upprätthållas i en globaliserad värld och hur individens egenmakt kan stärkas. Tack vare den förra stora maktutredningen frigjordes forskning och helt nya berättelser som påverkade det offentliga samtalet på djupet: ett tydligt exempel är Yvonne Hirdmans delrapport *Att lägga livet till rätta*.

En ny maktutredning behövs. En sådan skulle ge ny kraft i den viktiga debatten om demokrati och maktfördelning i Sverige. Den skulle säkert också riva ner en hel del fördomar om var hindren för enskildas makt över tillvaron ligger i dag.

Mycket talar emellertid för att en sådan utredning bör ske av en fristående aktör med armlängds avstånd från regering och riksdag. Regeringens roll bör därför vara att initiera en maktutredning och bidra till finansieringen. Själva

Fel! Okänt namn på

utredningen bör administreras av en självständig, fristående aktör. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Stockholm den 3 oktober 2012

Christer Nylander (FP)